

Nechutová, Jana

[Ezopovy bajky; Katonova dvojverší; Rada otce synovi]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. N, Řada klasická.
2000, vol. 49, iss. N5, pp. 66-67

ISBN 80-210-2519-0

ISSN 1211-6335

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/114095>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

jména proto, aby si čtenář uvědomil s jakou osobností se v Luciovi Afraniovi setkává. Vždyť autor, o kterém se pochvalně zmiňovaly takové veličiny římské literární scény, jakými byli Cicero, Horatius, Apuleius a Macrobius, nemůže být v žádném případě opomíjen. Další partie, Dorobek pisarski (45-189), se obrací k vlastní Afraniově tvorbě, kterou člení do několika skupin podle tematiky v nich zpracovávané. Po kapitolách věnovaných postavám Afraniových togaty (189-202), následují pasáže, které si všímají děje (202-204), scénografie (204-206), kostýmů a ozdob v togatě (206-209) a zejména pak jazyka Afraniových kusů (206-268) a metriky (268-274). Nepovšimnuta nezůstala ani dramatická technika, které Lucius Afranius užíval (276-294). V závěru je spis doplněn o obsáhlou bibliografii. Ta může být dobrým vodítkem dalším případným badatelům na poli římské togaty.

Jak už bylo v úvodu naznačeno, hlavní těžiště práce spočívá v interpretaci zlomků po stránce jazykové a literární. Přitom lze výsledek této interpretace shrnout do následujících bodů. Afraniova togata vychází z komedií Terentiových a Plautových, nevyhýbá se ovšem ani vlivu řeckému. To vidíme jak na kánonu Afraniových postav, tak na jeho mluvč, kterou dokonale přizpůsoboval situaci i jednajícím, čímž prokázal své ojedinělé nadání. To potvrdil také dokonalým psychologickým prokreslením postav.

Co se týče cílů, kterých se Afranius snažil svou tvorbou dosáhnout, můžeme u něj vysledovat dvojí tendenci: výzvu k návratu k ctnostnějšímu mravu předků (*mos maiorum*) a k obnově někdejší početné společnosti a pouhou deskripci reality života v Itálii 2. st. př. n. l. Na tomto místě autorka studie poopravuje striktní a poněkud zkosnatělou klasifikaci, že se totiž togata, už pro svůj atribut *tabernaria*, musí nutně týkat pouze nižších společenských vrstev. Není tomu tak ani u Lucia Afrania, který neopomíjí ve svém díle ani domy bohatší.

Myslím, že autorce studie se podařilo dosáhnout cíle, který si předem stanovila, totiž dokázat, že hodnocení starověkých autorů Lucia Afrania, kteří jej pokládali za vynikajícího dramatika a čelního představitele togaty, je oprávněné. Neboť ani jemu se nemusíme ostýchat přiklonit přídomek *poeta doctus*, a to v kladném slova smyslu, protože Lucius Afranius byl, pokud lze z dochovaných zlomků vyčíst, nejen nadaným, ale i kultivovaným tvůrcem, který s přehledem využíval svého vzdělání pro pobavení jak širokých vrstev římského publika, tak úzkého kruhu vzdělanců.

A tak dílo Luciny Stankiewiczové, protože vyplňuje úspěšně mezeru v dosavadním bádání o římské komedii, najde určité své místo v knihovnách literárně zaměřených klasických filologů.

Irena Radová

EZOPOVY BAJKY, KATONOVA DVOJVERŠÍ, RADA OTCE SYNOVI. Ediční řada Thesaurus absconditus sv. II. K vydání připravil, slovníčkem, vysvětlivkami, ediční poznámkou a textově kritickými poznámkami opatřil Eduard Petrů, latinské pasáže přeložila Jana Kolářová. Doslov Eduard Petrů. Brno, Atlantis, 1999

Tři texty, které přináší nová edice Eduarda Petrů, jsou svědectvím literárního vkusu, kulturní úrovně i hodnotového systému vzdělaných Čechů 14. století. Na tuto dobu často pohlížejí zejména znalci té části českého písemnictví, která byla artikulována latinsky, jako na dobu prohlubující se spirituality, která pak vedla v díle tzv. Husových předchůdců k české reformaci, a jako na dobu tzv. raného humanismu. Méně je známo — v poslední době se o prohloubení znalosti této oblasti

snaží Anežka Vidmanová —, že je 14. století i v latinsky psané literatuře dobou rozvoje zábavné literatury (s jistou rezervou již můžeme mluvit o beletrii), kdy zároveň dochází v české i latinsky psané literatuře k výrazné recepci antických látek, v česky psaných projevech pak i ke zpracovávání evropských středolatinických látek a výtvorů.

Ezopovy bajky a staročeské zpracování pozdně antických tzv. „Disticha Catonis“ jsou dokladem toho, že v českých zemích znalost antiky vzrůstá, a že je antické látky schopna na daném stupni svého vývoje uchopit čeština. Zajímavé je, že si čeští zpracovatelé z antiky volili právě texty tohoto druhu, to jest morality, sbírky morálních naučení a sentencí. Různých textových variant bajek užívali kazatelé jako exempel, a Eduard Petrů (Doslov, str. 287nn.) právem uvádí jako důvod obliby na předním místě jejich alegorický charakter. „Disticha Catonis“ byla po celý středověk i u nás jedním z nejcitovanějších textů v nábožensky vzdělávatelné, traktátové a kazatelské literatuře, různých textových variant bajek užívali kazatelé jako exempel. Zde (str. 296nn.) autor Doslovu konstatuje, že překladatel Katonových dvojverší latinské znění proměňuje mj. „odmytologizováním“, tak, že mu odnímá jeho charakter pozdně antického „pohanského“ textu: to je pochopitelné právě z toho, že „Disticha Catonis“ byla již po několik staletí užívána jako argumentace pro morálku křesťanského středověku, antickému starověku byl tento text odcizen již dávno. — Morální obsah má i třetí předkládaný text, Rada otce synovi. U ní sice nebyla latinská ani jiná předloha zjištěna. Eduard Petrů (str. 302nn.) ji chápe jako zdařilý pokus vyrovnat se v českém prostředí s podněty rytířské kultury, jež k nám ze Západní Evropy silněji pronikly právě v té době, jako snahu „zformulovat to, co bychom mohli označit jako kodex rytířské cti“.

Ohodnocení použitých edičních technik, srovnání se staršími edicemi nebo vyjádření k těm pasážím Doslovu, v nichž E. Petrů uvažuje o možnostech autorských atribucí nebo o době vzniku těchto textů, je třeba přenechat bohemistům. Mohu se závěrem vyslovit k podobě a překladu (překlad od str. 241) latinských pasáží. Latinské verše na str. 14 v záhlaví bajky *De gallo et iaspide* bylo třeba rozepsat jako verše (el. distichon). Pro většinu veršů v záhlavích dalších bajek bylo možno podle Waltherova soupisu latinských středověkých přísloví najít jejich výskyt v jiných kontextech a zejména v jiných evropských kulturních oblastech. Překlady těchto i dalších latinských veršů jsou správné, velmi přesné a výstižné (o překlad veršem se překladatelka nepokusila).

Jana Nechutová

PETER C.A. MORÉE, *Preaching in Fourteenth-Century Bohemia. The life and ideas of Milicius de Chremsir († 1374) and his significance in the historiography of Bohemia.* Eman, Heršpice 1999, 290 s.

Moréeova kniha je obsáhlou studií zabývající se životem a dílem českého kazatele Milíče z Kroměříže. (Poukazuje mimo jiné, stejně jako jiní zahraniční badatelé, na nesrovnalost spočívající v tom, že postava Milíče z Kroměříže se považuje za historicky velmi významnou, avšak edici jeho děl se v odpovídající míře žádný z odborníků systematicky nevěnuje.) Základem autorova zkoumání jsou dvě Milíčovy postily, na jejichž základě se Morée snaží ověřit, zda je pravdivý obraz Milíče jako kazatele inspirovaného apokalyptickými vizemi, jako Husova předchůdce, jako otce české reformace a jako člověka s ostatními charakteristickými znaky, které jsou mu tradičně připisovány. Tato studie nemá ani tak za cíl hledat Milíčovo místo mezi jeho současníky, spíše chce